

O ȘANSĂ FINALĂ PENTRU EDUCAȚIE: VREMEA EXPERTILOR AUTENTICI

Cursa lungă a nașterii noilor legi ale educației se apropie de sfârșit. Și, ca la marile competiții, ultima sută de metri poate fi, și de cele mai multe ori este, hotărâtoare. Acum se decid câștigătorii. Ceea ce în cazul noilor proiecte de legi ale educației noastre viitoare înseamnă că acum se decid și se finalizează varintele câștigătoare. Variante care vor urma curând calea intrării în circuitul oficial al dezbaterii și aprobării guvernamentale și parlamentare. Un proces, se știe, în ultimă instanță, mai puțin sub auspiciile științifice și educaționale, dar hotărâtor ca influență și angajament politic. Ceea ce iarăși înseamnă că Guvernul și Parlamentul ar trebui să primească săptămânile viitoare câte un proiect de lege expert pe cele două paliere: învățământ preuniversitar și învățământ universitar/superior. Și aici noi am putea avea o mare problemă. Anume aceea că în România toată lumea este expertă în educație, suntem o națiune de pricepuți, de la multitudinea de asociații ale elevilor, până la cele ale părinților și bunicilor, la care se adaugă alte mulțimi de ong-uri din toate domeniile, unele chiar fără domenii. N-aș dori să se înțeleagă că eu cred și spun/scriu că nu avem nevoie de asociații ale elevilor, de părinți și de bunici, de ong-uri cărora să le pese de ceea ce se întâmplă sau nu se întâmplă, deși ar trebui să se întâmple, în învățământul românesc, în educația noastră în general. Nicidecum. Dimpotrivă. Ele sunt necesare. Și sunt unele ong-uri/asociații sau fundații care au făcut și fac mai mult pentru învățământul românesc decât inspectoratele școlare și primăriile din raza lor de acțiune. Chiar mult mai mult, cu serioase contribuții la nivel național, dac-ar fi să amintesc aici doar Asociația Centrul pentru Educație și Dezvoltare Profesională "Step by Step", World Vision, Salvați Copiii sau Teach for Romania. Spun/scriu doar că trebuie să ținem cont că este o măsură în toate, că nu ne putem pricepe la tot și la toate, chiar dacă ne pasă și ne doare, că nu trebuie confundată dezbateră publică cu analiza expertă. Cu atât mai mult cu cât astăzi se recunoaște și se afirmă la nivel planetar că Educația (cuvânt scris cu majuscule!) este răspunsul imediat, dar și pe termen lung, la tot și la toate. Ce putem și ce trebuie să facem pentru a eradica sărăcia ? Educație ! Răspunsul este același și în ceea ce privește amenințarea venită din perspectiva schimbărilor climatice, a celor care fug din calea războaielor regionale etc. Educația este răspunsul până și la

temerile din noi, la fluxul conștiinței noastre năucită de prea multă informație în epoca multiversului și a virtualului acaparator.

Pe de altă parte, starea aceasta de pricepere (nu doar românească!) la tot și la toate poate fi, subiectiv și la nivel colocvial, explicată. Cei mai mulți dintre noi suntem, justificat sau nu, mândri de cunoștințele și de competențele pe care le avem sau pe care credem că le avem, fiind fideli convingerilor și opiniilor noastre. Exersăm, așadar, în viața de zi cu zi o anume mentalitate. Ca pe o constantă. Ceea ce ar putea să aibă sens într-o lume stabilă, în care ești recunoscut și răsplătit pentru fermitatea opiniilor tale și mai puțin pentru justetea lor. Deși acum, datorită tehnologiei avansate (în memoria unui telefon iPhone intră toată informația de până la 1940, afirmă specialiștii!) și a accesului neîngrădit la informație, lucrurile s-au schimbat. Volumul de informație (informație care nu înseamnă prin ea însăși cunoaștere!) a sporit și continuă să sporească exponențial. Internetul a "democratizat" această cunoaștere. Pe lângă avantajele imense, internetul ca atractor cultural a creat deopotrivă și falsa impresie că accesul neîngrădit la informație te poate face "expert" în orice și oricând, uitându-se un adevăr pe care revizorul școlar Mihai Eminescu îl afirma încă la 1876 într-un raport către ministrul de atunci al Cultelor și Instrucțiunii Publice Gheorghe Chițu, anume acela că nu poți deveni gimnast doar "citind un tractat de gimnastică." În acest sens, internetul (social media, în general) este și un mare egalizator cultural (în multe privințe, un fals egalizator cultural), un creator de "adevăruri" neverificate și de "celebrități inepte", fiind pentru cei pe care "însuși actul de a căuta informații îi face să creadă că au învățat ceva! ... o versiune electronică a Efectului Dunning-Kruger" (Tom Nicols, *Sfârșitul competenței. Discreditarea experților și campania împotriva cunoașterii tradiționale*, Editura Polirom, 2019).

Putem întregi acest portret de aparentă multicompetență a noastră în toate domeniile și la Educație, cu o observație extrem de interesantă pe care, în urmă cu două decenii, Philip E. Tetlock, scriitor și filosof canadiano-american, profesor la Universitatea din Pennsylvania, membru al Societății Americane de Filosofie (din 2019), o făcea cu referire la omul social contemporan (omul social-media azi, adăugăm noi), care alunecă adesea în mentalitatea caracteristică pentru trei profesii diferite: cleric/predicator, procuror și politician. Idee reluată și valorizată de către unul dintre cei mai populari vorbitori ai conferințelor TED, Adam Grant, specialistul în psihologie organizațională de la Wharton, care afirmă (citându-i pe Hugo Mercier și Dan Sperber) că în fiecare dintre aceste paradigme mintale ne asumăm o identitate particulară și folosim un set distinctiv de instrumente cognitive și persuasive: intrăm în pielea

predicatorului/clericului când convingerile noastre sunt în pericol, ținând predici care să apere și să promoveze convingerile noastre, intrăm în modul de gândire și în rolul procurorului, atunci când sesizăm fisuri în raționamentele altora, expunând argumentele care să arate că aceștia nu au dreptate, trecem în modul de abordare al politicianului atunci când e nevoie să convingem auditoriul. Vi se pare cunoscut acest scenariu? Sunt convins că da.

Care ar fi antidotul acestui "cinism reflex"? Trecerea la paradigma mintală a unui om de știință, susțin specialiștii în psihologie organizațională. Dar nu toată lumea este/ poate fi om de știință, ați putea, pe bună dreptate, obiecta. Desigur, numai că, în secolul XXI, a fi om de știință nu este doar o profesie, ci și un cadru mental. O paradigmă ce ar trebui învățată la școală. Din primar și gimnaziu, cu elemente începând chiar din educația timpurie. Nu trebuie să fii om de știință pentru a căuta și a învăța cum să descoperi noi cunoștințe, pentru a testa ipoteze, pentru a refuza "adevărurile" de-a gata, date de alții. Că ipotezele și confruntarea incertitudinii fac parte din viața noastră tot atât de frecvent pe cât sunt acestea testate în laboratoarele oamenilor de știință se cunoaște. Nu e vorba de știința înaltă a academicienilor sau a laureaților Premiului Nobel, nu e vorba de a fi sau de ne pretinde savanți, ci de a gândi și a acționa ca niște posibili cercetători și, în consecință, de a face alegeri și de a găsi soluții inteligente. De a conecta învățarea cu realitatea imediată, cu viața de zi cu zi.

Această atât de necesară paradigmă științifică, perspectiva de a privi și organiza Educația în interiorul acestei paradigme, pare că lipsește din ambele proiecte ale noilor legi ale educației, proiecte care, deși substanțial îmbunătățite față de cele din vară, rămân închistate în concepția mercantil-utilitară a obținerii unui succes imediat, vizibil și emoțional liniștitor pentru părinții superprotectori și supergrijulii ai copiilor și studenților de azi. Părinți care (a se vedea prejudecățile egocentrice din luările de poziții în dezbaterile publice, dezbateri cărora, iarăși se știe, le este necunoscut principiul Pareto!) vor ca școala și facultatea să militeze în continuare pentru ca elevii și studenții să aibă cu facilități asigurat succesul la școală și la examene, ca numărul examenelor elevilor să fie de la minim până la deloc, elevii și studenții rămânând în continuare vânători de note și de diplome și nu posesori și dezvoltatori ai unor competențe înalte, pentru o viață de OM, responsabilă și de succes, și nu doar pentru examene, din păcate...

Proiectele consolidate ale noilor legi ale educației trebuie supuse în aceste zile unor analize și ajustări finale, de la principiile de bază și de la terminologie, până la locul și rolul examenelor, încheindu-se cu o atentă și expertă armonizare a celor două legi, în așa fel încât ele

să se completeze reciproc și ambele să "lucreze" pentru învățământul românesc și pentru România.

Dezbaterea publică a scos la suprafață persistența unor prejudecăți în acest sens și a unor opinii nefondate apărute însă cu tărie și chiar cu înverșunare, precum și existența unor disfuncționalități și probleme. Disfuncționalități și probleme ale căror soluții, fiind vorba de un proces aflat spre final, trebuie să fie experte. Adică să aparțină unor experți autentici, înțelegând prin expertiza autentică o combinație ușor de recunoscut între instruire/educație, talent, experiență și confirmare între egali (Tom Nicols, *op. cit*), experții fiind, la rândul lor, cei care știu mult mai mult decât noi ceilalți pe un anumit domeniu și la care apelăm când avem nevoie de ajutor, sfaturi sau soluții într-un anumit domeniu al cunoașterii umane. Experți autentici nu doar din educație, ci și din economie, finanțe, sociologie, juridic, politici publice. Îi avem? Desigur. Acum este momentul ca experții noștri autentici să fie convocați și, dând dovadă de virtute civică, să dea forma finală expertă proiectelor de legi ce vor pleca spre Guvern și Parlament, demonstrând astfel nu numai că sunt experți autentici, ci și că sunt experți cărora le pasă. Numai astfel forma finală a proiectelor de legi ale educației ar putea deveni legi emblematice care să probeze fără echivoc o adevărată cultură a Educației în și pentru România generațiilor viitoare.

MIRCEA BERTEA